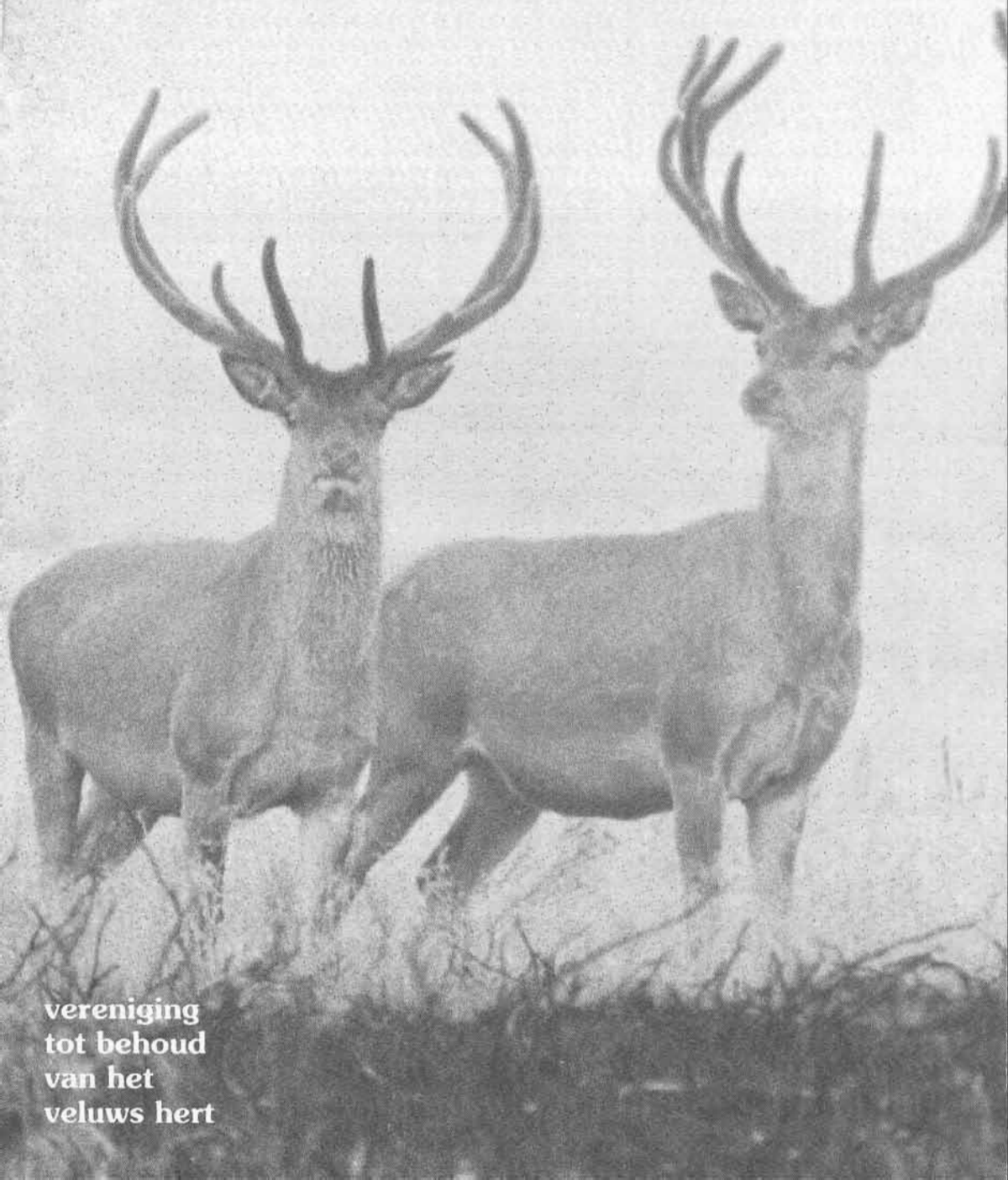

het edelhert

29e jaargang
nr. 2
zomer 1994

vereniging
tot behoud
van het
veluws hert

**Vereniging tot Behoud van
het Veluws Hert**
Postbus 981
7301 BE Apeldoorn
Beschermer: Z.K.H.
Prins Bernhard der
Nederlanden

Contributie:

leden f 35,- per jaar
leden jachtopzichters
f 15,- per jaar
donatie v.h. leven f 500,-
postrekening 118.7408
bankrekening 46.19.30.846
t.n.v. het "Veluws Hert"
te Apeldoorn

**Secretariaat
"Veluws Hert":**

Mevr. R. Westermann
Postbus 981
7301 BE Apeldoorn

**Sluitingsdata voor kopij
volgende nummers:**
1 februari, 1 mei,
1 augustus, 1 november

BESTUUR:

Jhr. drs. H.P.M. van Nispen
tot Pannerden, voorzitter,
Nieuwegein
Mevr. R. Westermann,
secretaresse, Bilthoven
P.A. Buitenhuis,
penningmeester, Apeldoorn
F.R. Broek, Ede
Ing. G.W. Kamp, Vollenhove
Ing. B.E.J. Litjens, Zevenaar
Drs. R.H.M. Peltzer,
Wageningen
Ing. G.J. Spek, Vaassen

Dr. J.L. van Haaften,
adviseur
D.A.C. van den Hoorn,
adviseur

Het Edelhert

29e jaargang nr. 2
zomer 1994

Het Edelhert is het orgaan van de Vereniging tot Behoud van
het Veluws Hert
Verschijnt 1x per kwartaal

Redactie Het Edelhert

Hoog Soeren 41, 7346 AC Hoog Soeren
Tel. en Fax: 05769-1347

Redactie en eindredactie:

D.A.C. van den Hoorn

Vaste medewerkers:

F. Broek, H. Bulder, dr. J.L. van Haaften,
drs. R.H.M. Peltzer, J.W. Zweers

INHOUD

Van de voorzitter	3
Excursie-agenda, deel 2	5
Verslag jaarvergadering 1994	6
Criminaliteit op de Veluwe	10
Reebok via rooster	13
Geweien in Aardhuis	16
Teveel rasters	18
Het Nederlands bos	19
Hoge Veluwe	23
Gedicht Zweers	24
Hubertus	25
Heteluchtballonnen	28
Veldproza	30

Voorplaat: - Twee bastherten in de zomerse ochtendnevel
Foto: Ton van Spanje

Aan dit nummer werkten mee:

F. Broek, J. Engels, dr. J.L. van Haaften, ing. B.E.J. Litjens,
drs. R.H.M. Peltzer, A.Th. van Spanje, J. Wamelink
J. Zweers

In dit nummer adverteerden:

Natuursteenbedrijf A. Hoogenberg, Apeldoorn
Hotel-café-restaurant Hoog Soeren, Hoog Soeren
Bever Zwerfsport, Apeldoorn/Arnhem
Hostellerie Carnegie's Cottage, Otterlo

Advertentietarief:

5,3 cm breed: f 20,- per cm hoogte
10,6 cm breed: f 35,- per cm hoogte
Extra litho-kosten voor rekening van de adverteerder.

Lay-out: D.A.C. van den Hoorn
Zetwerk en druk: Grafisch Bedrijf Outhuis, Velp (Gld)

Biomassa of bio-onzin?

Zoals bij vele onderwerpen waar een mens zich mee bezig kan houden geldt ook voor het edelhert, dat als het stil begint te worden het tijd is om extra alert te zijn op nieuwe ontwikkelingen. In het voorjaarsnummer van "Het Edelhert" kon ik nog terugblikken op hetgeen onze Vereniging tot nu toe heeft bereikt voor het edelhert en een eerste blik vooruit werpen richting 21e eeuw. Maar nu hebben ons de laatste weken toch weer enkele sterk verrassende signalen bereikt.

In de relatieve rijkdom van de Nederlandse fauna bestaat bij de vele beheerders en biologen een ontembare drang om steeds weer iets nieuws aan onze natuur toe te voegen. Onder het mom van het streven naar oernatuur zijn we de afgelopen jaren geconfronteerd met diersoorten als Heckrunderen, Schotse Hooglanders, Przewalskipaarden en Konikpaarden. Als paradepaardje komen regelmatig de grote roofdieren te voorschijn. Toen de discussie over het uitzetten van wolven enigszins geluwd was, begon de discussie over beren en lynxen. Verder blijven de elanden, bevers en otters hoog op het wensenlijstje staan. Plannenmakers, beleidsmakers en terreinbeheerders willen scoren, hetgeen niet altijd ten goede komt aan het terreinbeheer en de daar aanwezige dieren.

In het streven om in Nederland de oernatuur als reservaten binnen de ecologische structuur te "herstellen" is men ook van mening dat biomassa in bestaande natuurgebieden behouden moet blijven. Het streven om de biomassa in het gebied te behouden is op zich prima, in het bijzonder het behoud van kalk (botten) en fosfor is wenselijk, andere stoffen worden in voldoende mate aangevoerd uit de omgeving. In dat streven gaan er stemmen op in enkele gebieden op de Veluwe dode dieren in het terrein te laten liggen. Dit betekent dus dat eerst edelherten en zwijnen worden geschoten en vervolgens laat men de dieren in het terrein achter! En dan wordt niet bedoeld dat de ingewanden achterblijven, neen het gehele dier.

Een kwart?

Volgens de eerste berichten die wij hebben ontvangen wil men afhankelijk van het gebied zo'n 10 tot 25% van de dieren laten liggen. Een biologische reden hiervoor lijkt te zijn dat diersoorten als de vos, das, mestkever, raaf en roofvogels zich hier tegoed aan kunnen doen. Op zich zijn dit diersoorten die zeer wel in staat zijn hun eigen kostje bij elkaar te scharrelen. Daarnaast is het zo dat men het afschot (en laten liggen van de dode dieren) wil uitvoeren in een korte periode van ongeveer drie maanden in plaats van ongeveer zeven maanden, zoals nu het geval is. Het gevolg is dat in die periode van 3 maanden, zo rond augustus/september, er veel dode dieren in het gebied aanwezig zijn en dat de genoemde aaseters in die periode gaan wennen aan het aanwezig voedsel en vervolgens weer over moeten gaan op het normaal aanwezig voedsel. Wanneer ze goed en wel gewend zijn wordt deze voedselbron weer weg genomen. Hierdoor wordt het voor deze groep van dieren een incidentele voedseltoename in plaats van een structurele verandering. Dit systeem staat haaks op het streven naar een zo natuurlijk mogelijk systeem.

Het individuele dier, bijvoorbeeld een edelhert, heeft nadat het is afgeschoten er geen last meer van en ook de populatie zal weinig van deze ontwikkeling merken wanneer er enige tientallen dode dieren in het gebied achter-

blijven. Maar het is maar de vraag welke gevolgen deze benadering op het afschot zal hebben. Voorkomen moet worden dat de jager/beheerder de binding met het individuele dier verliest en als het geschoten is, maar aan zijn lot over laat. Aangeschoten dieren kunnen zo een ellendige doodstrijd tegemoet zien. Op dit moment wordt het afschot heel bewust uitgevoerd, maar we moeten oppassen dat deze goede gang van zaken niet verloren gaat. En verder is het de vraag wat de gevolgen zijn qua ziektes, wanneer er in een korte en warme periode relatief veel dode dieren in het gebied achterblijven. Dit zou er toe kunnen leiden dat er wél grote gevolgen voor de populatie edelherten en andere dieren gaan ontstaan.

Verkwisting

Op ethische gronden staan wij niet te trappelen om deze vorm van jacht en beheer in te voeren. Deze vorm van rijkdom en verkwisting is voor ons biologisch onvoldoende verklaarbaar om er klakkeloos mee in te stemmen. Wij zijn zeer benieuwd welke argumenten de twee instanties die deze plannen hebben ontwikkeld zullen aandragen om hun ideeën kracht bij te zetten. Van harte vraag ik dan ook bij deze aan hen die de hierboven geschetste ideeën tot ontwikkeling hebben gebracht om ons in "Het Edelhert" duidelijk te maken wat hun drijfveer en argumenten zijn voor deze geplande beheerswijze. Het bestuur van de Vereniging is van mening dat het edelhert in Nederland moet kunnen leven in een zo natuurlijk mogelijke situatie. Wij beseffen dat dit land niet is ingericht voor het edelhert, maar dat de diersoort die ons bindt wel degelijk een eigen plaats in de natuur heeft zoals die is gegroeid. Het streven naar oernatuur met behoud van biomassa past niet meer in deze tijd of in ons kleinschalig landje. Slechts aspecten daarvan kunnen wij proberen te herstellen of behouden en dan nog steeds in afstemming met de omgeving. Binnen die situatie willen wij ons inspannen voor de kwaliteit van het leven van het edelhert.

Rode lijst

Overigens is het opvallend dat ook geheel andere geluiden over het edelhert de ronde doen. In het blad Zoogdier -1994 5(1)- geven Ed Hazebroek en Geert Groot Bruinderink aan dat het edelhert en het wild zwijn eigenlijk op de rode lijst van bedreigde diersoorten thuis horen. Zij maken zich sterk voor de uitbreiding van de leefgebieden van deze diersoorten, welke nu nog bijna alleen op de Veluwe voorkomen. Zij typeren de aantallen en verspreiding van de inheemse hoefdieren, waaronder het edelhert, in Nederland als sterk uitgedund en armoedig: de aantallen zijn klein, de migratiemogelijkheden beperkt en het koloniseren van nieuwe gebieden is onmogelijk. Als rode lijst lijken zij in het artikel niet zo zeer de lijst van in de natuur-bedreigde diersoorten, als wel door beleidsmakers-bedreigde diersoorten te bedoelen. Zij pleiten ervoor om deze diersoorten de mogelijkheid te geven zich verder te ontwikkelen in Nederland en te onderkennen dat de inheemse hoefdieren thuishoren in onze natuurerreinen en daar een belangrijke functie hebben. Op zich zou het mooi zijn als de herten vanuit de Veluwe een wijde omgeving zouden kunnen bevolken. Maar gelukkig kunnen wij tegelijkertijd stellen dat het edelhert in elk geval geen diersoort meer is voor de rode lijst van bedreigde diersoorten. De positie van het edelhert in de Nederlandse fauna lijkt redelijk zeker en ook de ontwikkeling is goed, alleen het gebrek aan ruimte vormt een rem op een groter aantal dieren dan zo'n 900 stuks in de vrije wildbaan en 650 in de gesloten wildbaan.

Van het laten liggen van dode herten tot het bestempelen van herten als rode lijst-diersoort: tussen beide zienswijzen zit een groot verschil. Wij zijn benieuwd wat ons verder te wachten staat. In ieder geval zullen wij actief reageren als het eerste idee ook in praktijk gebracht gaat worden.

EVENEMENTEN 1994

Voor de tweede helft van de Evenementen-agenda heeft de Stichting Natuurvoorlichting Veluwe in samenwerking met het "Veluws Hert" voor de leden van onze vereniging het volgende programma samengesteld.

Leden kunnen aan de evenementen gratis deelnemen tenzij anders vermeld.

Zaterdag 20 augustus

Excursie op het Landgoed Welna, onder begeleiding van Welna-deskundige B. Drabbe uit Epe.

Verzamelen: 18.30 uur op de parkeerplaats aan de Gortelseweg. Vanaf de Soerelseweg/Eperweg (Epe-Nunspeet) bij kilometerpaaltje nr. 3,5 vanaf Epe aan de linkerzijde van de weg, vanaf Nunspeet aan de rechterzijde van de weg.

Na ongeveer 100 meter bevindt zich aan het begin van de Gortelseweg, bij de slagboom, de parkeerplaats.

Zaterdag 3 september

Excursie Leuvenumse Bos, onder begeleiding van een deskundige gids.

Verzamelen: 18.15 uur op de parkeerplaats aan het begin van de Poolse weg te Leuvenum (Jhr. dr. Sandbergweg), gemeente Ermelo (tussen "Het Roode Koper" en "de Zwarte Boer").

Zaterdag 10 september

Wildkanselbezoek Ede.

Verzamelen: 18.00 uur op de parkeerplaats aan de Groot-Ginkelseweg tussen Ede en Arnhem. Vanaf de provinciale weg Arnhem-Ede: vanaf Ede de eerste weg voor herberg "de Zuid Ginkel" aan de linker zijde, vanaf Arnhem de eerste weg voorbij herberg "de Zuid Ginkel" aan de rechter zijde. De kans is groot op dit tijdstip reeds het bronstgedrag van de edelherten te kunnen waarnemen.

Zaterdag 24 september

Wildkanselbezoek Staatswildreservaat

Edelhertenbronst.

Verzamelen: 17.30 uur op de parkeerplaats van Motel "de Cantharel" te Ugchelen (weg Apeldoorn-Hoenderloo-Otterlo-Ede) ter hoogte van de A1.

ATTENTIE

Ruim van tevoren reserveren bij de Stichting Natuurvoorlichting Veluwe is noodzakelijk. Telefonisch tijdens kantooruren: 05770 7772.

Zonder reservering kan aan een uitgekozen evenement niet worden deelgenomen. Introductie is mogelijk. Bij introductie buiten gezinsverband geldt: niet meer dan één introduceel

HET AARDHUIS

Leden van het "Veluws Hert" (d.w.z. zij die als zodanig zijn geregistreerd, dus hun contributie over 1994 hebben voldaan) hebben gratis toegang tot de zomerexpositie van de Stichting Wildbeheer Veluwe in Het Aardhuis en tot het wildpark. Introducee's van leden hebben geen gratis toegang. Hoofdmotief van de zomerexpositie dit jaar vormen de marterachtigen.

- **Voor de agenda van de wisselexposities in het Aardhuis zie elders in dit nummer**

NIEUWS UIT DE VERENIGING

Algemene Ledenvergadering, Aardhuis, 5 maart 1994

De jaarlijkse Algemene Ledenvergadering van het "Veluws Hert" werd gehouden op zaterdag 5 maart 1994 in "Het Aardhuis" te Hoog Soeren. Nadat de meer dan 110 aanwezigen genoten hadden van koffie en klanken - Jachthoorngroep "Het Aardhuis" wist alle aanwezigen door haar als gewoonlijk welluidende presentatie in de juiste stemming te brengen - opent voorzitter Van Nispen om 10.30 uur de Jaarvergadering 1994.

Vervolgens gaat - na een hartelijk welkom aan een ieder, onder wie vertegenwoordigers van diverse zusterorganisaties en overheidsinstanties - de voorzitter in zijn openingsrede onder meer in op het opheffen van de Veldpolitie, een buitengewoon betreutswaardige gang van zaken; hiermee gaat specialistische kennis en ervaring verloren, terwijl daarnaast deze vorm van toezicht geheel uit de natuur verdwijnt. Ook het afschaffen van de z.g. "merkenregeling" zal nog enige voeten in aarde hebben alvorens hierover duidelijkheid bestaat bij menigeen; het initiatief van de Vereniging Wildbeheer Veluwe in deze kwestie verdient zeer zeker steun van het "Veluws Hert".

Voorzitter stipt kort de Nota Jacht en Wildbeheer aan, de door de Provincie Gelderland ingezette ontwikkeling "nationaal landschap Veluwe", een ontwikkeling die gestaag voort gaat (te merken o.a. aan het steeds meer afsluiten van wegen en paden voor gemotoriseerd verkeer) en door onze Vereniging met aandacht gevolgd wordt, en de ontwikkeling van de populatie edelherten in de Oostvaardersplassen.

Binnen de Vereniging en het verenigingsleven gebeurde in 1993 eveneens het een en ander. Met enige welgekozen woorden herdenkt voorzitter Van Nispen onze oudste twee ereleden, de heren Maliepaard en Schuitemaker, die kort na elkaar ons ontvielen.

Beleidsvisie

Tijdens de jaarvergadering 1993 werd melding gemaakt van het opstellen van een beleidsvisie voor het "Veluws Hert": de visie is inmiddels grotendeels gereed; in de loop van dit jaar zal informatie hierover via "Het Edelhert" plaatsvinden. Ook in 1993 hebben leden-vrijwilligers van de Vereniging zich weer op vele fronten ingezet: bladakkeractiviteiten vonden plaats, er werd gewandeld en er werd verkocht en voorlichting gegeven tijdens de diverse "groene" bijeenkomsten.

Met het Museum voor Wildbeheer te Doorwerth werd een overeenkomst gesloten waardoor in de periode 1 november tot 1 april voor de helft van de normale toegangsprijs leden van onze Vereniging een bezoek aan dit Museum kunnen brengen; in het zomerhalfjaar is - zoals bekend - een gratis bezoek voor onze leden mogelijk aan "Het Aardhuis" en het wildpark.

Tot slot staat de voorzitter stil bij de toekomst: in 1996 zal het "Veluws Hert" haar vijftigjarig jubileum vieren, een feest waar nu reeds voorbereidingen voor gaande zijn en waar bestuur samen met de leden vol enthousiasme naar uit kan zien! Dus: graag samen op weg naar ons vijftigjarig "Veluws Hert"!

Er zijn geen Ingekomen stukken ter vergadering, en ook ten aanzien van het Verslag Jaarvergadering 1993 - zoals weergegeven in "Het Edelhert", zomer

Aftredend bestuurslid Heekelaar toont een van de geschenken die hij van zijn collega-bestuursleden ontving bij zijn afscheid.

Foto: José Engels

1993, 28e jaargang nr. 2, pagina 14 t/m 19 - heeft de vergadering geen opmerkingen, noch stelt men vragen naar aanleiding van dit verslag, derhalve volgt vaststelling van het verslag van de Jaarvergadering 1993.

Financiële zaken

Vervolgens neemt in verband met de financiële zaken der Vereniging de heer Buitenhuis, penningmeester, de microfoon ter hand: de penningmeester geeft een korte toelichting op het Financieel Jaarverslag 1993, bestaande uit balans en exploitatie-overzicht 1993. Ten behoeve van het "biotoopverbeteringsplan" werd dit jaar een royale schenking ontvangen van de Stichting Martina de Beukelaar, nogmaals hartelijk dank voor deze gulle gift!

Zoals te lezen valt in het financieel jaarverslag is het drukken en verzenden van "Het Edelhart" de hoogste post op de begroting; niettemin is het bestuur unaniem van mening - en zoals eerder bleek via de destijds onder de leden gehouden enquête eigenlijk de gehele Vereniging - dat de uitgave in deze vorm en niet te vergeten onder de deskundige en enthousiaste leiding van redacteur/adviseur (en ons erelid en voormalig voorzitter!) Van den Hoorn, haar geld dubbel en dwars waard is! Wèl zou een (nog) vaster bestand adverteerders de penningmeester een wat "prettiger financieel gevoel" geven.

Verslag kascommissie

In het verlengde van bovenvermelde mededelingen ligt het Verslag van de kascommissie: de heer Rob Schuitemaker doet mede namens de heer Franchimont verslag van de uitgevoerde controle. Aangezien alle financiële stukken in orde werden bevonden stelt spreker de vergadering voor penningmeester Buitenhuis voor 1993 décharge te verlenen; dit voorstel wordt met algemene stemmen aangenomen. Op het verzoek van voorzitter Van Nispen om ook voor het jaar 1994 deel uit te maken van de kascommissie, gaan de heren Schuitemaker en Franchimont welwillend in.

Afscheid bestuurslid Heekelaar

Als een van de laatste punten van het huishoudelijk deel van de vergadering staat de samenstelling van het bestuur op de agenda.

Aan de beurt voor aftreden - maar voor een tweede periode herkiesbaar is mevrouw R. Westermann, secretaresse; aan de beurt voor aftreden maar niet herkiesbaar is de heer A.N. Heekelaar. Het bestuur stelt de vergadering voor mevrouw Westermann ook voor een volgende periode binnen de "Veluws Hert"-gelederen te houden. Dit voorstel wordt door de aanwezigen bij acclamatie overgenomen en goedgekeurd.

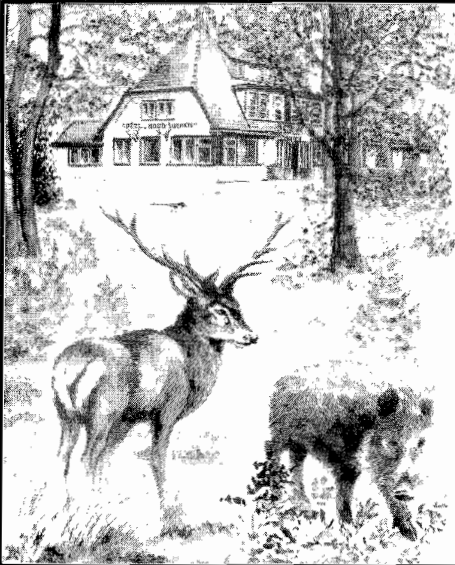
Vervolgens wordt overgegaan tot het afscheid nemen van bestuurslid Heekelaar: namens het gehele bestuur spreekt Van Nispen woorden van dank en waardering uit en hoewel Heekelaar zoals bekend onze voorgaande voorzitters langer heeft "gediend" dan de huidige, hoopt Van Nispen dat de door hem uitgesproken dank voor de gehele zittingsperiode als bestuurslid door Heekelaar als "totaaldank" zal worden opgevat! Onder enige hilariteit krijgt Heekelaar als dank een "echte" racefiets met toebehoren aangeboden, terwijl door het aanbieden van een mooie ruiker ook mevrouw Heekelaar bij deze huldiging in de vriendenkring betrokken wordt!

In zijn dankwoord zegt Heekelaar steeds met veel plezier en vooral betrokkenheid het werk binnen het "Veluws Hert", binnen deze vriendenkring, verzet te hebben, steeds in het belang van het wild op de Veluwe: beheer, bescherming, behoud! Graag wenst Heekelaar het "Veluws Hert" voor de toekomst het allerbeste toe.

Rondvraag

Slechts één der aanwezigen maakt gebruik van de rondvraag: de heer J.L. van Haften attendeert graag het bestuur op de Hertenfilm die jaren geleden werd vervaardigd in opdracht van het toenmalige ITBON (daarna RIN en sedert enige tijd bekend als IBN/DLO), waarschijnlijk nu in bezit van het Staatswildreservaat. In verband met de huidige (jubileum)filmpunten wellicht een "tip" om ook deze beelden van vroeger eens te bekijken en wellicht te gebruiken. Na spreker bedankt te hebben voor deze nuttige mededeling, sluit voorzitter Van Nispen het huishoudelijk deel van de Jaarvergadering 1994.

Adv.

HOTEL-CAFÉ-RESTAURANT

Hoog-Soeren

Telefoon 05769 - 1231 Hoog Soeren

Uw huiskamer in het Kroon-
domein, uniek gelegen in de
Soerense bossen.

EEN RUSTPLAATS IN DE
ONGEREPTENATUUR.

Gezellig open haardvuur.

Zeer geschikt voor familie-
reünies, kleine partijen en
conferenties.

WAAR MIJNHEER ZICH THUIS EN
MEVRUW ZICH UIT VOELT.

Voorzitter Van Nispen liet mevrouw Heekelaar delen in de hulde die haar man bij zijn afscheid werd gebracht.
Foto: José Engels

Das en Boom

Met veel interesse wordt vervolgens de voordracht - met dia's - gevolgd die de voorzitter van de Vereniging Das en Boom, de heer Jaap Dirkmaat, voor bestuur, leden en genodigden houdt over de das en de noodzaak tot samenwerking met de diverse "groene" instanties, indien wij deze diersoort - evenals de overige nog in het wild levende diersoorten in Nederland en met name op de Veluwe - willen behouden.

Na een als steeds zeer verzorgde lunch door de leerlingen van het "Pascal College", kunnen de aldus inwendig gesterkte leden welgemoed aan de wandelingen beginnen: onder leiding van enige deskundigen vertrok men richting "Dassenberg". Een drankje en een gezellig praatje zo hier en daar in en rondom Het Aardhuis na afloop van een geslaagde wandeling luiden het einde van de Jaarvergadering 1994 in

**R. Westermann,
 secretaresse**

Het financieel jaaroverzicht van de penningmeester en het jaarverslag van de secretaresse werden ter vergadering uitgereikt. Leden die de jaarvergadering niet bezochten en kennis willen nemen van jaarverslag en financieel jaaroverzicht, krijgen deze op verzoek thuis gestuurd. - Red.

Aardhuis-exposities

De zomerexpositie in Het Aardhuis is dit jaar gewijd aan de marterachtigen in Nederland, zoals hermelijn, wezel, bunzing, das, otter, boom- en steenmarter. Naast een groot diorama met een doorsnede van een dassenburcht, zijn kleinere diorama's opgesteld waarin marterachtigen op een aantrekkelijke wijze te zien zijn in hun natuurlijke leefomgeving. Enkele organisaties die zich bezig houden met de bescherming van de marterachtigen, geven in kleine stands informatie over hun activiteiten.

Ook dit jaar zijn er weer wisselende kunstexposities van natuurschilders en -fotografen. Dit jaar betreft het:

17 mei	t/m	30 juni	Ruud Weenink
1 juli	t/m	31 juli	Walty Dudok van Heel
1 augustus	t/m	18 september	Marjolein Bastin
20 september	t/m	23 oktober	Jan Wessels

De "eeuwig zingende bossen" zwijgen als het graf....

Foto: Frank Broek

AKTUEEL

DE VELUWE OPENBARE BEGRAAFPLAATS?

● **ONDERWERELD ACTIEF DOOR TEKORT AAN TOEZICHT**

door Frank Broek

De laatste jaren worden op de Veluwe regelmatig stoffelijke overschotten gevonden, in de meeste gevallen van slachtoffers van moord. Sommige van deze delicten zijn inmiddels opgelost, een aantal nog niet. Het lijkt erop dat de zaak Gerrit-Jan Heyn, wiens lichaam in april 1988 in de bossen bij Doorwerth is opgegraven, het criminele milieu een idee aan de hand heeft gedaan.

Sinds 1988 zijn tenminste tien lijken, bij toeval, ontdekt. Bij toeval, omdat in deze gevallen wilde zwijnen (in een enkel geval mogelijk vossen of honden) het onthullende graafwerk hebben verricht.

De geur van ontbinding is voor de zwijnen onweerstaanbaar, en als de dieren een lichaam vrij hebben wordt het aangevreten. De wandelaar, bosarbeider of jager die zo'n plek betreedt is niet te benijden.

Afrekeningen

Het merendeel der vondsten betrof stoffelijke overschotten van mensen met een crimineel verleden, zij werden het slachtoffer van een afrekening in dit milieu. Een enkele keer speelden (verstoorde) emotionele aspecten een rol. Dit laatste was het geval bij de zaak van een jonge vrouw die in 1986 in de bossen van Kootwijk werd gevonden, voor zover bekend de enige vondst voor Gerrit-Jan Heyn.

In december 1988 werd in de bossen bij Beekbergen het lichaam gevonden van een drugsdealer uit Rotterdam, in 1991 ontdekte een wandelaar bij het jeneverbessenbos in Otterlo een vermoord 13-jarig meisje uit Enschede en in Voorthuizen bleek een Haagse crimineel om het leven te zijn gebracht en in de bossen begraven.

In 1992 liet een Edenaar op de Ginkelse Heide zijn hond uit en het beest "appor-teerde" een vermoorde Bulgaar.

Topjaar 1993

1993 kende een "oogst" van vijf lichamen: begin vorig jaar een man in het bos bij Nieuw Milligen, in het Stroese Zand ontdekte een jager twee, bovenop elkaar begraven, geliquideerde Tsjechen en in november vonden jagers bij Hoog Buurlo het graf van een vermoorde man. De meest lugubere vondst was die in Kootwijk, waar twee bosarbeiders het in stukken gesneden lichaam vonden van een 29-jarige man uit Heemskerk. De dader(s) had(den) nog de moeite genomen de lichaamsdelen in een plastic zak te begraven en rond het graf jonge dennen te planten.

Het aantal vondsten stijgt en te vrezen is dat deze trend zich doorzet, want ook in 1994 zijn er al lichamen gevonden, zoals laatst in het bos langs de Aardhuisweg, waar een met kogels omgebrachte man lag begraven. Ook hier hadden de zwij-nen hun werk gedaan.

Politie, jagers en terreinbeheerders vermoeden dat deze gevonden lijken slechts het topje van de ijsberg zijn.

Geen toezicht

Ondanks hevige protesten van onder meer onze Vereniging bleek de recente reorganisatie van de politie tevens het einde van de Veldpolitie. De prioriteit bij de huidige (op de Veluwe hevig onderbemande) regiokorpsen ligt duidelijk niet in het buitengebied, zo wordt ook in die kringen toegegeven.

Volgens de districtswoordvoerder van de politie West Veluwe/Vallei "ligt het dan

Wilde zwijnen verrichten soms onthullend graafwerk.

Foto: Frank Broek

ook voor de hand" dat er momenteel zoveel lichamen worden gevonden; de criminaliteit weet ook dat er op de Veluwe amper meer toezicht is in de buitengebieden en vanuit de Randstad is de Veluwe het eerste uitgestrekte en ('s nachts) rustige natuurgebied dat men bereikt; men kan dus ongestoord zijn/haar gang gaan met de donkere bossen als metgezel in het kwaad, aldus deze woordvoerder. Toezichthouders van Staatsbosbeheer gaan tegenwoordig 's nachts op pad gewapend met een zaklantaarn, en dienen aldus zware criminelen het leven zuur maken, om nog maar te zwijgen van het bestrijden van de steeds gewelddadiger stroperij en de milieucriminaliteit; illegale lozingen en het dumpen van gevaarlijke afvalstoffen komen ook op de Veluwe steeds meer voor.

Persoonlijke confrontatie

Sedert mei 1992 neemt bovengetekende altijd een (legaal) jachtmes mee het bos in; wandelend in de periferie van Planken Wambuis en de Noord-Ginkel trof ik achter een bosje twee auto's met de achterzijden tegen elkaar geparkeerd (een kilometer van de openbare weg, midden in het bos). Vijf of zes mannen waren druk bezig grote jutezakken over te laden. Ik probeerde mij zachtjes uit de voeten te maken maar werd opgemerkt.

De groene jas en de verrekijker brachten bij de heren heel wat commotie teweeg. Na een paar zeer benauwde minuten, de nekharen recht overeind, wist ik mij weer enigszins veilig. Wat ik trouwens in dit geval met dat jachtmes aangevangen zou kunnen hebben weet ik ook niet, als de affaire uit de hand was gelopen had ik toch weinig kans gemaakt tegen deze mogelijke drugscriminelen.

Eeuwig zingende bossen

Duidelijk is dat de onderwereld de Veluwe steeds meer benut als operatieterrain voor haar verwerpelijk handelen. Het wordt hoog tijd dat ook andere organisaties dan onze Vereniging de Haagse politiek helpen wakker schudden, méér roependen zijn in de woestijn beter te horen dan één. Harde criminaliteit en zware delicten dienen in elke maatschappij met alle middelen en volle inzet bestreden en veroordeeld te worden, en dat geldt zeker voor het leefgebied van het Edelhert: Den Haag besteedt echter liever miljarden aan de aanleg van een hogesnelheidstrein, die het traject Roosendaal - Amsterdam CS zeven minuten sneller aflegt dan de Intercity. Inmiddels lopen u en ik in kogelvrije vesten de Veluwe te verkennen...

De bossen zouden volgens de overlevering eeuwig zingen, echter, in al deze moordgevallen zwijgen de bomen als het graf!

Desondanks hoop ik dat u nog veel genoeg mag beleven aan uw wandelingen over onze mooie Veluwe.

(N.b. - Dit artikel is voor een gedeelte samengesteld naar de bevindingen van de journalist Rob Hirdes. -FB.)

NATUURLIJK NATUURSTEEN!

Natuursteenbedrijf

A. Hoogenberg

Koningslijn 10 Apeldoorn. Telefoon 055 - 55 30 79

**Voor vloeren, vensterbanken, tafels enz.
Steeds uit voorraad leverbaar.**

Wit marmer, Travertin, Leisteen enz.

Reebok "nam" wildrooster

● SOMMIGE EDELHERTEN ZIJN OOK WARE ACROBATEN

door B.E.J. Litjens

Wild- en veeroosters zijn in wegen aangebracht om gemotoriseerde weggebruikers, fietsers en voetgangers weggedeelten die een wild- of een veeraster kruisen ongestoord te laten passeren.

Daarentegen is het voor de hoefdieren onder het wild en vee (praktisch) onmogelijk deze aldaar te passeren, mits de roosters in een goede toestand verkeren. Roosters blijken wel eens minder goed vee- en wildkerend te functioneren, wanneer de betonnen bakken onder de roosters vol met grond zijn geraakt!

De lamellen van de roosters zijn qua vorm, dikte en afstand tot elkaar zo aangebracht, dat de hoeven van de dieren op het rooster geen steun vinden.

Toch worden op de Veluwe waarnemingen gedaan van edelherten en wilde zwijnen, die buiten de rasters worden aangetroffen. Meestal ligt het dan voor de hand, dat pleksgewijs de rasters beschadigd zijn of hekken in deze rasters open zijn blijven staan, waardoor passage van hoefwild mogelijk is.

"Specialisten"

Sporadisch komt het voor dat een enkel dier onder het hoefwild "geleerd" heeft deze roosters zo te betreden, dat oversteek mogelijk is.

Vaak is de drang naar goede fourageermogelijkheden, die vlak buiten het voor hen bestemde gebied zijn gelegen, de reden om te proberen of ze over het nabij gelegen rooster kunnen lopen.

Wanneer eenmaal een dergelijke oversteekpoging is gelukt gebruikt het dan op het passeren van het rooster gespecialiseerde dier deze roosterovergang regelmatig om buiten het raster te fourageren.

Soms laat ook een reebok zich niet hinderen door een wildrooster.

Foto: J. Wamelink

Basthert steekt een pad over.

Foto: Ton van Spanje

Klagende landbouwer

Zo kreeg ik in 1984 te maken met een boer, die klaagde dat enkele edelherten in de kleine uurtjes via een wildrooster het edelhertrijke gebied Planken Wambuis verlieten om bij hem op zijn landbouwgronden te fourageren.

Nadat al verschillende pogingen door de jachtopzichter waren ondernomen de betreffende edelherten te weren van het wildrooster (o.a. toepassing van leeuwenmest, aanbrengen van een knipperlichtinstallatie) was de landbouwer het eind april 1984 zo beu, dat hij de toenmalige Directie Faunabeheer in Den Haag verzocht om een afschotvergunning voor deze edelherten aan de jachthouder te verstrekken.

Op 3 mei daaropvolgend legde ik een veldbezoek af om deze klacht nogmaals in behandeling te nemen.

Het bleek inderdaad dat bij het rooster, dat slechts enkele jaren oud was en nog een goede wildwerende functie zou moeten hebben, aan beide zijden prenten van twee geweidragers werden aangetroffen.

Kennelijk waren beide de voorgaande nacht heen en weer over het rooster gelopen, daar 's morgens vroeg op de zandweg de prenten nog een verse indruk maakten.

Waarnemingen

Jachtopzichter Han ten Seldam van het Planken Wambuis vertelde mij dat hij al sinds 1982 had opgemerkt dat regelmatig het wildrooster werd gepasseerd door een oudere - en een jongere geweidrager. Aan de hand van het spoor van de prenten op de zandweg, maar ook door zichtwaarnemingen kon hij afleiden dat ze het rooster passeerden via de haaks op de lamellen staande smalle steunbalken. Deze smalle metalen steunbalken verbonden onderling de segmentstukken met de lamellen.

Vorig jaar had Ten Seldam ook waargenomen dat ze 's zomers ook overdag wel tussen het graan en de mais op de landbouwgronden bleven bivakkeren.

Op 9 mei 1984 belde Han ten Seldam mij om te melden dat het oudste hert in een raster was geraakt en uit zijn lijden moest worden verlost. Verdere controles bij het rooster wezen uit dat het jongere hert enige tijd niet meer over het rooster liep. Later in het seizoen werden zijn prenten weer bij het rooster waargenomen.

Tot 1989 is dit hert nog regelmatig het rooster gepasseerd tot hij in het kader van het reguliere afschot in het najaar van dat jaar werd afgeschoten.

Na 1984 is nog enige tijd een andere geweidrager met hem via het rooster meegetrokken naar de landbouwgronden. Kennelijk was dit exemplaar wat onvoorzichtiger, daar hij op een gegeven moment door het rooster zakte en een voorloper brak. Noodgedwongen moest hij worden afgeschoten.

Eigen waarneming

Boeiend vond ik het onlangs zelf een waarneming te kunnen doen van een reebok, die een wildkerend rooster van de Koninklijke Houtvesterij onder Hoog Soeren overstak. Op 2 april 1994 reed ik rond half zes 's avonds met de auto het dorp Hoog Soeren uit richting Pomphulweg. Plotseling zag ik kort voor het rooster bij de houten gebouwen aan de oostzijde van de weg een reebok tevoorschijn komen, die langs de rand van de weg in de richting van het rooster liep. Daar ik de auto tot stilstand had gebracht liet hij zich niet afschrikken, maar vervolgde onverstoord zijn weg. Bij het rooster gekomen stak hij dit in zuidwestelijke richting over en verdween in het bos van de Koninklijke Houtvesterij.

De zesender liep wel voorzichtig, maar op een rustige wijze het rooster over. Kennelijk maakte ook hij regelmatig gebruik van dat rooster om te fourageren op de kleine verspreid liggende landbouwgebiedjes, de golfbaan of de particuliere tuinen in dit gedeelte van Hoog Soeren. Al met al een waarneming die veel voldoening gaf!

Enkele gegevens rooster

Eindredacteur Van den Hoorn, die in Hoog Soeren zijn domicilie heeft, gaf mij later de maten van het rooster op.

De omvang hiervan (4 X 5 meter), de geringe dikte van de lamellen (1 cm.), de afstand tussen de lamellen (6 cm.) en de toestand van het rooster (grondvrij) wijzen er op, dat deze reebok een jongleur onder de zijnen moet zijn!

Dankwoord

Dit artikel is mede mogelijk geworden door medewerking van de heer D.A.C. van den Hoorn, die de maten van het rooster te Hoog Soeren opnam en de heer J.H. ten Seldam die mij op 25 april 1994 nog enige aanvullende informatie verschaftte over medegebruik van het wildrooster door edelherten bij het Planken Wambuis in de tachtiger jaren.

Adv.

Lichtgewicht kampeerspecialist

Het grootste assortiment in lichtgewicht tenten, rugzakken, kookspullen, slaapzakken, isolatiematten, bergsport, bergwandelschoenen, fietstassen. Tenson (MPC) - Gore-Tex en regenkleding, compassen, boeken, kaarten, muggenolie, lichtgewicht voedsel, etc.

Gratis 88 pagina's zomerkatalogus

**Apeldoorn 7311 LA Brinklaan 45, Tel. 055-222011
Arnhem 6811 LS Utrechtsestraat 5, Tel. 085-421989**

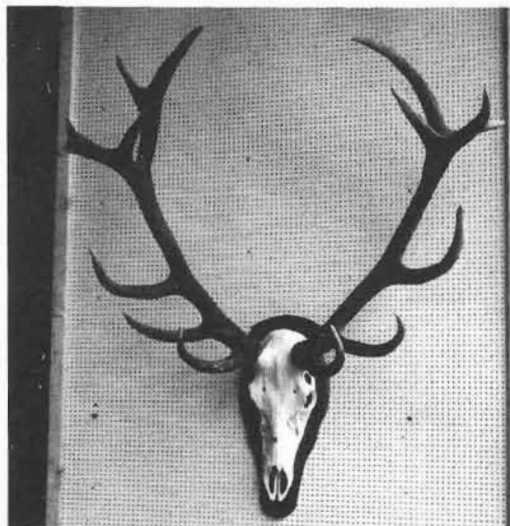

Foto 1

Foto 2

Opmerkelijke geweien in Het Aardhuis

● GROFWILDBEHEERTENTOONSTELLING 1994

Tekst en foto's: Dick van den Hoorn

Tijdens de jaarlijkse grofwildbeheertentoonstelling in Het Aardhuis valt me steeds op dat in de categorie valwild de sterke toekomsterten zo talrijk zijn vertegenwoordigd. In 1993 nog sterker dan dit jaar. Mogelijk is de oorzaak gelegen in het feit dat de sterke middenklassers in de kracht van hun leven zeer mobiel zijn en grotere risico's lopen slachtoffer te worden van verkeer en stroperij.

Tijdens de Aardhuis-show van maart j.l. zag ik twee opmerkelijke en sterke geweien van toekomsterten die voortijdig aan hun einde waren gekomen. Het ene gewei was van een ongelijke 16-ender (foto 1) die op 8-jarige leeftijd bij 't Harde op de Noord-Veluwe slachtoffer van het verkeer was geworden.

Foto 3

Foto 4

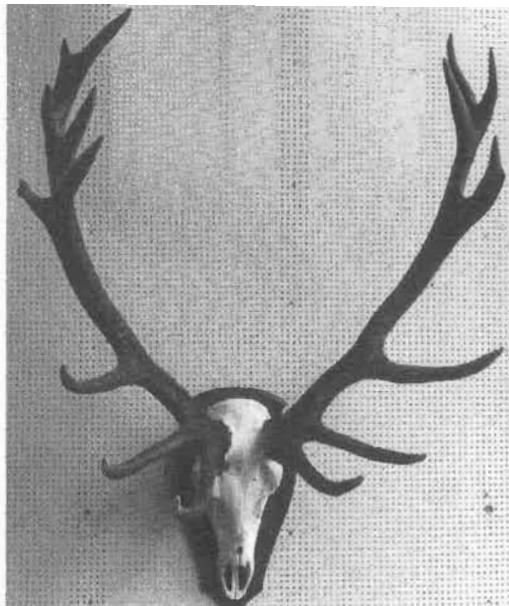

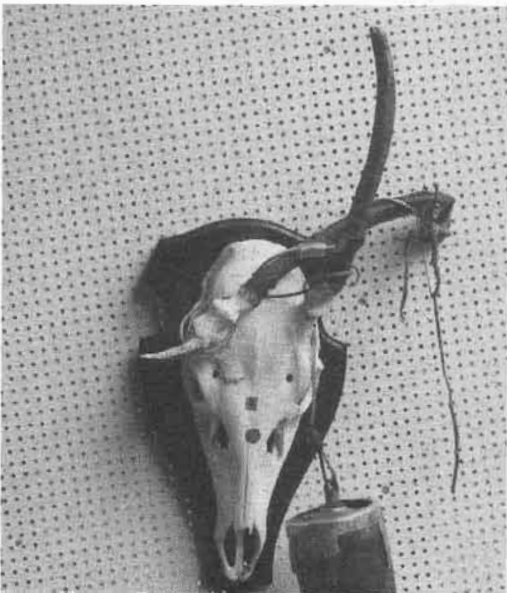
Foto 5

Het andere sterke toekomsthart dat als valwild werd gevonden was een eveneens 8-jarig hert dat op de Midden-Veluwe (in de boswachterij Ugchelen-Hoenderloo) in juni 1993 dood werd gevonden (foto 2). Het bastgewei van dit hert was nog niet volgroeid en zou tenminste 18-ender zijn geworden. De doodsoorzaak kon niet worden achterhaald.

Ook dit gewei mag opmerkelijk worden genoemd, vooral indien men bedenkt dat in deze staatsboswachterij sinds 1990 niet meer wordt bijgevoerd... Op foto 3 staat dit hert levend afgebeeld in juli 1992. Ook toen had hij op 7-jarige leeftijd al een zeer fors (18-ender) gewei.

De op foto 4 afgebeelde spitser was eveneens als een toekomsthart te beschouwen: opmerkelijk dikke rozenstokken die later een zwaar gewei zouden kunnen dragen, goed ontwikkelde spitserstangen, waarvan de linker reeds een gaffel vertoonde. Dit jonge toekomsthartje werd op de Midden-Veluwe afgeschoten en terecht als een onjuist afschot geregistreerd. Onjuist afschot was ook de ongelijk-ke 18-ender die op de Noord-Veluwe sneuvelde (foto 5).

Foto 6

Tenslotte op foto 6 een spitser die wel op een heel merkwaardige wijze aan zijn eind kwam. Het éénjarige hertje dat deze spitsen droeg werd in het Artillerie Schietkamp op de Noord-Veluwe het slachtoffer van een aan een parachute hangende naar beneden komende lichtkogel. Toen het hertje dit monstrueuze geval op de kop kreeg deed zich een schedelbreuk voor, brak de rechter rozenstok af en kwam er ook een breuk in de rechter gewei-stang. Dik staaldraad waarmee de "vuurbus" aan de parachute was verbonden sneed diep in het vlees van het onfortuinlijke hert. Nog ongeveer een maand liep hij met deze attributen op en in de kop rond, voordat hij met één schot uit zijn lijden werd verlost.

Hekken, hekken, hekken.....

● SOMMIGE VERDWIJNEN, ANDERE KOMEN

door Frank Broek

Dat de Veluwe volstaat met rasters mag gevoeglijk bekend zijn, dat af en toe (onnodige) rasters worden geslecht ook (zoals het “beruchte” raster op de Noord-Ginkel, het raster langs de Dabbelse weg op het Schietterrein Harskamp en het raster rond het Vierhousterbos). Hier en daar worden herdenkerende rasters vervangen door (lage) zwijnenrasters (Ginkel, Tongeren, Noorderheide), maar toch is het algemene landschapsbeeld nog steeds bedroevend, zoals op de Noordoost Veluwe, het Deelerwoud, de Hoge Veluwe, de Koninklijke Houtvesterij en de terreinen rond Elspeet en in de gemeente Ede. De Veluwe fauna wordt nog steeds door vele honderden kilometers ijzerdraad in haar bewegingsvrijheid beperkt. Natuurmonumenten deed laatst nog een duit in het zakje door ruim 1600 hectaren van het fraaie landgoed Planken Wambuis bij Ede te omrasteren met een draak van een hek, een landschappelijk monster.

Positief...

Een voorbeeld van een positieve ontwikkeling in dezen deed zich laatst voor bij Hoog Buurlo, waar de Staat het wildrooster in de Alverschotenseweg heeft verwijderd en het wildraster heeft laten aansluiten op het viaduct over de A-1. Hierop zijn aan weerszijden in de lengterichting zichtschermen aangebracht, zodat het wild minder last heeft van het in de diepte voortsnellende wegverkeer. Verdere aanpassingen zijn echter nodig, zoals het verplaatsen van het wegdek naar één zijde van het viaduct en, aan de andere zijde, het aanbrengen van beplanting. Dieren kunnen nu vanuit het Staatswildreservaat over dit viaduct wisselen naar Laag Westerwolde, Alkenschoten en het Willemsbos. Het wildrooster in de Asselseweg (grindweg Assel- Kootwijk) is ook verleden tijd, en hier kunnen dieren de brede tunnel onder de A-1 benutten om, via Assel, genoemde terreinen te bereiken.

Noord - Zuidverbinding

Als bijvoorbeeld roodwild vervolgens de spoorlijn bij Assel oversteekt, wat nu reeds af en toe gebeurt, dan liggen daarna het Grevenhout, Kootwijkerveen en zelfs het Caitwicker Zand als benuttingsgebieden op bezoek te wachten, en de “doordouwers” zouden via het buitengebied bij Garderen het Speulderbos kunnen bereiken.

Onze Vereniging vindt het aldus een goede zaak dat door middel van twee tamelijk kleine ingrepen nu stukken “randgebied” bij de leefgebieden zijn betrokken en, belangrijker nog, een oude Noord - Zuidverbinding **enigszins** is hersteld.

We moeten ons overigens niet voorstellen dat het leefgebied van het edelhert met deze ingrepen echt wordt uitgebreid. Rijkswaterstaat mag er dan op wijzen dat deze viaducten “voor medegebruik” veel goedkoper zijn dan echte wildviaducten, het effect ervan is ook evenredig geringer.

Het “Veluws Hert” zal blijven ijveren voor minder hekken, rasters, roosters en dergelijke op de Veluwe, niet alleen uitgaande van het streven naar betere leefomstandigheden voor wilde dieren en uitwisselingsmogelijkheden tussen (deel-) populaties, zeker ook teneinde de landschapsvervuiling, veroorzaakt door al dit roestende ijzerdraad sterk te beperken (zie het de “rasters” op het landgoed de Valouwe, daar zou de milieupolitie eens moeten ingrijpen, deze rasters vallen namelijk in de categorie chemisch afval!).

Het bos waarin ook ‘t edelhert leeft

Bij het maken van beheerplannen moet meer rekening worden gehouden met de eisen die de fauna stelt aan het leefmilieu

door dr. J.L. van Haften

We weten het allemaal: Nederland is een bosarm land. Met zo'n 350.000 hectaren aan bos is nog geen 10 procent van onze bodem met bos begroeid. Dat steekt povertje af bij de ons omringende landen: in België is 20 procent van de bodem met bos bedekt, in Frankrijk 25 procent en in Duitsland 29 procent.

Dat "Beetje bos" willen we niet alleen behouden maar ook nog uitbreiden. Hoe gaat dit nu gebeuren? Om dat duidelijk te maken heeft de rijksoverheid een Bosbeleidsplan opgesteld waarin uit de doeken wordt gedaan hoe de overheid tussen nu en het jaar 2020, dus in de komende kwart eeuw, wil omgaan met ons bos en de bosbouw.

Bossen vervullen meerdere functies: recreatie, houtproductie, landschap, natuur en milieu. Gezien deze veelzijdigheid geeft de overheid een vergoeding aan bos-eigenaren die zorg dragen deze functies te bewaren. Wel moeten de bossen dan opengesteld zijn voor het publiek. Wanneer het bos een bijzondere waarde heeft voor de natuur kan de boscijneraar nog een extra-subsidie ontvangen om dit bos in stand te kunnen houden.

De regering vindt dat de natuurwaarde van het bos moet worden vergroot. Dat kan o.a. door het bevorderen van oudere, gemengde bossen met kleine verjongingsvlaktes. Dat sluit aan bij een meer natuurlijke manier van beheren van bossen.

Duurzaam beheer van bossen sluit houtproductie niet uit.

Foto: Dick van den Hoorn

Te veel import

Een klein deel, ongeveer 10 %, van onze houtbehoefte komt uit onze eigen bossen, hetgeen wil zeggen dat 90 % moet worden gempporteerd! Aantasting en vernieling van o.a. tropische regenwouden is het gevolg hiervan. Om dit te helpen tegengaan zullen wij meer hout uit onze eigen bossen moeten kunnen halen. Door goede voorlichting naast het inzetten van projectsubsidies wil de regering de houtproductie in eigen land verhogen.

Ook wil het rijk dat de houtproductie plaats vindt in bossen die duurzaam worden beheerd. Niet alleen in ons eigen land maar ook daarbuiten. Daarom zal vanaf 2000 al het geïmporteerde hout alleen nog uit duurzaam beheerde bossen afkomstig moeten zijn. Er zullen dus eisen worden gesteld waaraan geïmporteed hout in de toekomst zal moeten voldoen.

Door de bossen op een meer natuurlijke wijze te beheren moet het bosesysteem gezonder worden en blijven. Deze beheermethode wordt geïntegreerd bosbeheer genoemd, waarbij geen grote kapvlaktes meer ontstaan en waar meer gebruik zal worden gemaakt van de natuurlijke processen in het bos.

De rijksoverheid bepaalt meer en meer het beleid op hoofdlijnen en laat de precieze invulling en uitvoering vaker over aan de provincies en gemeenten. Een decentralisatie dus die al enige tijd merkbaar is. Ook van particulieren wordt een eigen verantwoordelijkheid verwacht voor het bosbeheer. Deze verschuiving van verantwoordelijkheid speelt ook in de bosuitbreiding. Dat wil zeggen dat naast het rijk ook provincies, gemeenten, het bedrijfsleven, landbouwers en andere particulieren bossen kunnen aanleggen, hetgeen ook gestimuleerd wordt.

Hierbij denkt men aan fiscale maatregelen, het geven van ruimte voor het inpas- sen van nieuwe bossen in allerlei plannen en het geven van subsidies.

In de Randstad

In de Randstad zal het rijk bossen aanleggen en meebetalen aan bosaanleg in de stadsgewesten, zodat er in totaal in de komende 25 jaar zo'n 15.000 ha. bos bij- komt.

Naast het aanleggen van bossen in het kader van de landinrichting (Flevoland) zal ook bosaanleg worden gestimuleerd door de Regeling Stimulering Bosuitbreiding op landbouwgronden en door het geven van fiscale mogelijkheden.

Men denkt dat hierdoor tenminste 60.000 ha. extra bos zal kunnen worden aan- gelegd, zodat in de 21ste eeuw het bosareaal in ons land tot ruim 400.000 ha. zal zijn gegroeid!

Grote verliezen

De particuliere beseigenaren leggen terecht de nadruk op de allerberoerdste eco- nomische positie van de beseigenaren. Er worden grote verliezen geleden en er zal dus meer moeten gebeuren dan nu om tot een gezond bosbeleid te komen. De beseigenaren moeten immers in staat gesteld worden zich voldoende te kun- nen inzetten voor het behoud van het bos, dat wil zeggen meer dan alleen maar subsidie op openstelling. Door de geringe verdiensten is er ook minder belang- stelling.

Bosuitbreiding is prachtig, maar niet wanneer de bestaande bossen staan te ver- pieteren. Onderzoek en goed onderbouwde voorlichting zijn in de eerste plaats nodig. Dan kan door een goede samenwerking van het Ministerie van landbouw, Natuurbeheer en Visserij en de beseigenaren de beleidsvisie mogelijk worden verwezenlijkt.

Ook heeft de bosbouwwereld een zwaar hoofd in het realiseren van de gestelde doelen wanneer er geen subsidies komen voor bepaalde maatregelen zoals omvorming van bostypen. Er is politieke moed nodig om werkelijk goede maat- regelen te nemen die hout zullen snijden.

Hert en bos

Voor ons (het "Veluws Hert") is belangrijk dat in het beleidsplan gezegd wordt dat bij het opstellen van de ecosysteemvisies één van de uitgangspunten is: "de

Dit zware basthert vindt voldoende voedsel in de ondergroei van een gemengd bos.

Foto: Dick van den Hoorn

Bij het beheren van bos moet meer rekening worden gehouden met de eisen die de wilde fauna stelt aan zijn leefmilieu.
Foto: Dick van den Hoorn

instandhouding van een zo natuurlijk mogelijke verscheidenheid aan in het wild levende plant- en diersoorten als elementen van de ecosystemen waarvan zij deel uit maken". Dank zij deze ecosysteemvisie en de uitbreiding van het Nederlandse bosareaal zal het leefgebied van het edelhert en kwantitatief gezien alleen maar op vooruit gaan, maar zal dit ook kwalitatief zo uitpakken?

Hier ligt wel degelijk een rol voor onze Vereniging. Zowel beleidsmedewerkers als beheerders zullen in het maken van hun beheerplannen rekening moeten houden met de eisen die de verschillende fauna-elementen, dus ook het edelhert, stellen aan hun leefmilieu. Om dit te kunnen moeten zij er ook van op de hoogte zijn; dus is goede en gerichte voorlichting hier op zijn plaats! Bij de in het Bosbeleidsplan gemaakte opmerking (pag. 38:2) dat, wanneer planteneters uit het ecosysteem wegvallen zij naar draagkracht van het ecosysteem weer geïntroduceerd zullen worden, zet ik een vraagteken. Beter is immers er voor te zorgen dat de planteneters niet verdwijnen en mochten zij in aantallen achteruitgaan in bepaalde gebieden dan zal de oorzaak daarvan moeten worden onderzocht en worden weggenomen, zodat de herbivorenpopulatie zich zelf weer kan uitbreiden.

Onderzoek en voorlichting is altijd noodzakelijk geweest en dat zal het zeker ook blijven, wanneer wij met al de te nemen maatregelen niet alleen een verzameling bomen gaan beheren, maar ook een volledige levensgemeenschap waarin de Nederlandse fauna zal kunnen blijven voortbestaan. En daar werken wij graag aan mee!

Bladakker(tje)

Zaterdagochtend 26 maart j.l. verzamelden ongeveer 15 leden van onze Vereniging zich bij het toegangshek van kasteel Rozendaal. Onder leiding van Gerbrand Verwoerd, beheerder van diverse particuliere terreinen op de Zuid-Oost Veluwe, bereikte de groep via een doolhof van weggetjes en tunnels de Koningsheide, waar met gezwinde spoed 600 jonge eiken werden geplant. Na de koffie werd een stuk hei van grove dennenopslag ontdaan. Deze jonge dennetjes zijn vervolgens in het rustgebied van het landgoed Rozendaal ter aarde besteld. In de beheerderswoning werd de groep onthaald op een exquise, zij het niet geheel op temperatuur zijnde erwtensoep, frisdrank en uiteraard Berenburg. Ik neem aan dat iedereen om half drie in de middag weer voldaan thuis zat.

Frank Broek

Hoge Veluwe wordt één wildbaan

- BINNERASTERS VERDWIJNEN
- GEEN DOORGANG VOOR "VRIJE" HERTEN

De Hoge Veluwe zal komend jaar de binnenrasters die het nationale park in drieën delen afbreken, zodat het gebied één wildbaan van ruim 5.000 hectaren zal worden. Alleen enkele enclaves zoals het museum, het Jachtslot en omgeving, de beeldentuin en de Aanschouw met het Museum zullen worden ingerasterd.

Deze ingrijpende maatregel is noodzakelijk geworden omdat door de vaststelling van de Nota Jacht en Wildbeheer door het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij de Jachtwet nog slechts van toepassing is op grofwild in omrasterde terreinen van tenminste 5.000 hectaren. In kleinere afgerasterde terreinen zullen grofwildsoorten als "gehouden dieren" worden beschouwd en ressorteren dan onder o.m. de Welzijnswet voor dieren waaronder ook het vee valt. Dit zou een wildbeheer zoals op de Hoge Veluwe wordt uitgeoefend praktisch onmogelijk maken.

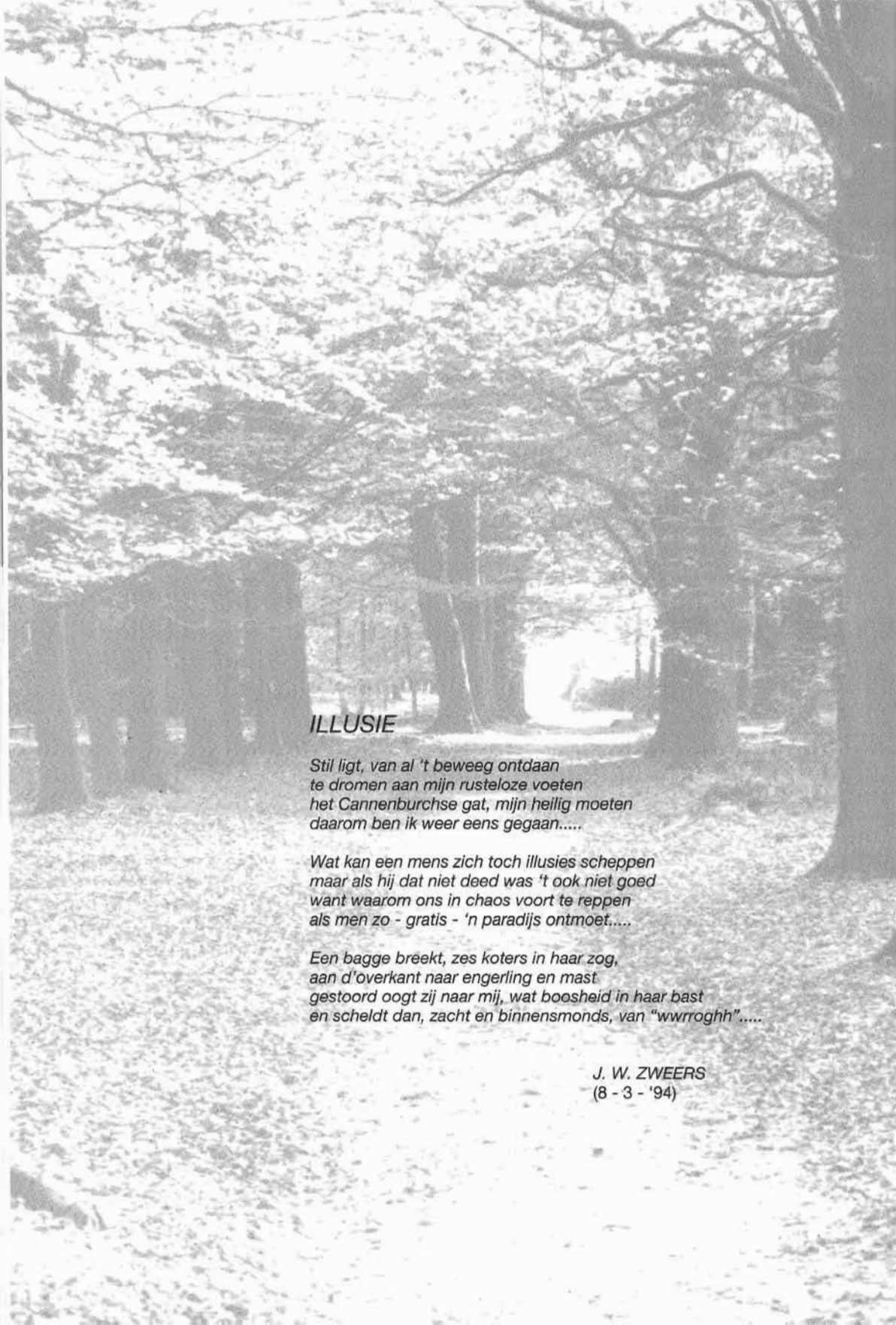
Het verdwijnen van de grote binnenrasters heeft tot gevolg dat het grofwild nu ook de betere gronden van de Hoge Veluwe kan bereiken, namelijk de Kemperberg in het Zuiden en het Landgoed Hoenderloo in het Noorden van het nationale park.

Om de spontane bosverjonging in deze gebieden niet in gevaar te brengen na het slechten van de rasters zal de voorgenomen uitbreiding van de roodwildstand op de Hoge Veluwe niet worden gerealiseerd. Deze zal worden teruggebracht van 300 naar 250 stuks. Het aantal moeflons zal tot 200 stuks worden teruggebracht en het aantal wilde zwijnen zal op ongeveer 45 blijven gehandhaafd.

Met het verdwijnen van de grofwildvrije gebieden op de Hoge Veluwe is ook de (theoretische) kans verkeken dat doorgang wordt verleend voor herten uit de vrije wildbaan, waardoor de verloren gegane trekroute tussen het Planken Wambuis op de Zuidwest-Veluwe en de Midden- c.q. Zuidoost-Veluwe zou worden hersteld. In verband met het eigen wildbeheer dat door de Hoge Veluwe wordt gehandhaafd wil men voorkomen dat herten van buiten de Hoge Veluwe naar binnen komen en herten van de Hoge Veluwe de gelegenheid krijgen buiten de Hoge Veluwe te emigreren.

Volgens de directie zijn er nog wel mogelijkheden voor passage voor "vrije herten" buiten de rasters aan de Noordwest-zijde van het nationale park. Deze mogelijkheden moeten o.i. echter als zeer marginaal worden gezien.

- v.d.H

ILLUSIE

*Stil ligt, van al 't beweeg ontdaan
te dromen aan mijn rusteloze voeten
het Cannenburchse gat, mijn heilig moeten
daarom ben ik weer eens gegaan.....*

*Wat kan een mens zich toch illusies scheppen
maar als hij dat niet deed was 't ook niet goed
want waarom ons in chaos voort te reppen
als men zo - gratis - 'n paradijs ontmoet.....*

*Een bagge breekt, zes koters in haar zog,
aan d'overkant naar engerling en mast
gestoord oogt zij naar mij, wat boosheid in haar bast
en scheldt dan, zacht en binnensmonds, van "wwrroghh".....*

J. W. ZWEERS
(8 - 3 - '94)

Hubertus het edelhert

Hallo allemaal

Hebben jullie allemaal het presentje ontvangen dat jullie hadden verdiend voor de deelname aan de Kerstpuzzel? Het klinkt anders wel gek om midden in de zomer te schrijven over de Kerstpuzzel, maar dat krijg je als Het Edelhert maar vier keer per jaar verschijnt. Daar kan ik als simpel hert weinig aan doen! Als je wel hebt meegedaan, maar je hebt niets ontvangen dan moet je het mij laten weten. Onze prijswinnares Mirjam heeft haar prijs in elk geval ontvangen want ik hoorde dat deze door een bestuurslid namens mij aan haar is overhandigd. Ik hoop dat ze er blij mee is.

Zo zie je maar dat je het als edelhert nog druk hebt. Moet je ook nog natrekken of iedereen wat ontvangen heeft, naast het bedenken van zo'n puzzel en het nakijken van alle ingezonden antwoorden.

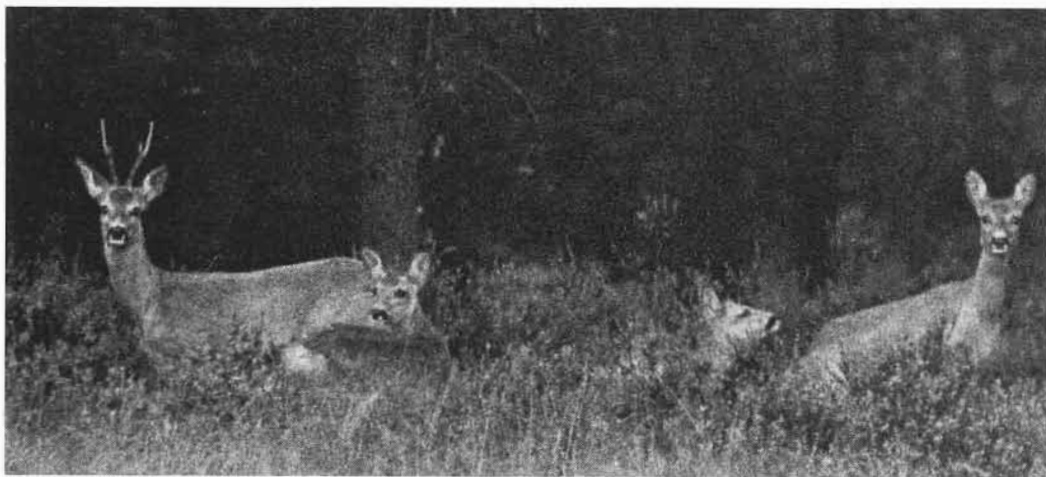
Beetje rust

Ik ben blij dat er weer een rustige tijd aanbreekt. Hoewel rustig, dat opzetten van zo'n nieuw gewei is ook een heel karwei, want je moet voortdurend in de gaten houden dat je de "bast" niet kapot stoot. En deze maand wordt het nog veel onrustiger in het veld want dan krioelt het opeens weer van de kalveren. Niet alleen hertekalveren maar ook reekalveren. En bij het reewild zet de geit er vaak twee, tegen één bij het edelhert. En er zijn reegeiten die er zelfs drie op de wereld zetten. En al dat klein grut kom je dan wel eens een keer tegen in het bos.

Eerlijk gezegd ben ik blij dat de geweidragers in aparte roedels leven en niet bij het kaalwild. Want al dat spelend gedoe vind ik (af en toe) wel een beetje verwarrend. Ik zie me al optreden als een kleuteroppas. Jullie weten dat ik stiekem door het raam wel eens bij een jachtopzichter naar de TV kijk en laatst zag ik daar een film waarin een grote sterke kerel, zo'n body-builderachtig figuur, voor een kleuterklasje stond. Nou, hoe klein ze ook waren, maar ze kregen hem helemaal dolgedraaid. Net als die biggen van het zwartwild, waar we al genoeg mee te stellen hebben. En die zijn er meestal het hele jaar door. Waar ze vandaan komen weet ik niet, maar denk je dat ze groot zijn, rolt er alweer zo'n bende gestreepte pymaatjes over het veld. En brutaal dat ze zijn en als je er wat van zegt krijg je nog een grote mond ook en anders bemoeit moeder zeug zich er wel even mee. Mooi

Reeën hebben soms twee kalfjes.

Foto: Dick

afstand houden dus van dat stelletje ongeregeld. Ik kan me anders goed voorstellen dat de wildbeheerders af en toe met hun handen in het haar zitten met dat zwartwild. Want er lopen er wat rond hoor!

Even schrikken

Laatst schrok ik mij een groen jagershoedje. Via een kennis hoorde ik dat er wetenschappers (mensen die gestudeerd hebben aan de universiteit) zijn die vinden dat wij edelherten op de "rode lijst" moeten staan. En niet alleen wij maar ook het zwartwild en zelfs het damhert als ik het goed begrepen heb. Wanneer je op de rode lijst staat dan wil dat zeggen dat je tot een bedreigde soort behoort. Ofwel, je loopt dan gevaar om uit te sterven als er niet snel maatregelen worden genomen. Dat was dus even schrikken.

Nu had ik altijd begrepen dat de Vereniging ervan uitgaat dat het edelhert in Nederland geen gevaar meer loopt en dat we geen bedreigde diersoort zijn. Klaarblijkelijk denken die wetenschappers daar dus anders over. Nou overdrijf ik wel een beetje en die wetenschappers weten ook dat het edelhert zijn plaatsje wel zal behouden, maar ze hebben gelijk als ze stellen dat het edelhert zich in ons land niet meer op een natuurlijke manier kan verspreiden. En ze hebben ook gelijk als ze zeggen dat wij een belangrijke functie hebben bij het beheren van natuurterreinen. En dat onze bestaande leefgebieden eigenlijk moeten worden uitgebreid is een gegeven waar wij het als edelherten helemaal mee eens zijn. Wij willen ook leven in gebieden die beter en geschikter zijn voor ons dan de Veluwe. Alleen is dat realistisch? En of wij nu op de rode lijst moeten? Misschien wel, als je kijkt naar alle aanslagen die, in naam van de vooruitgang, nog steeds op de natuur worden gepleegd.

Andere bossen

Maar wellicht dat in de toekomst de Veluwe voor edelherten wel aantrekkelijker wordt. De koninklijke houtvester, zekere je verkeert als edelhert soms in hoge kringen, heeft namelijk andere denkbeelden over het bos op de Veluwe. En die denkbeelden heeft hij op schrift gezet. En niet alleen dat, maar hij heeft dat zo wetenschappelijk verantwoord gedaan dat hij daarop is gepromoveerd. Als je promoveert aan een universiteit dan mag je de titel van Doctor voeren, als bewijs dat je in een bepaalde wetenschap heel deskundig bent. En als mensen vinden dat je zo deskundig bent dan is het best de moeite waard eens te luisteren naar wat zo iemand te zeggen heeft.

Volgens hem moet het mogelijk zijn al die voor ons onaantrekkelijke dennebossen (ook wel denne-akkers genoemd) om te vormen tot een veel aantrekkelijker type bos met veel meer loofhout. Met zijn bosbeheersysteem, het z.g. uitkapsysteem, worden plaatselijk bomen weggehaald die volgroeid zijn en daarom geld opbrengen. Op de lege plaatsen wordt dan niet meer ingeplant maar laat men de natuur zijn gang gaan. Daardoor komt er een spontane bosvorming waarbij loofhout de overhand gaat krijgen. In plaats van grove den komt er dan veel meer beuk, zomereik, berk en wintereik. En dat betekent dat er voor het edelhert een veel beter voedselsituatie ontstaat, tenminste als het edelhert welkom is in dat soort bossen.

Ik ben natuurlijk stiekem gaan kijken op de plaatsen waar dat systeem wordt gebruikt en ik moet zeggen als edelhert dat het er zeer aantrekkelijk uitzag, het water liep me bij wijze van spreken uit de bek. En ik kan me zo voorstellen dat het bos er op die manier ook voor de mens aantrekkelijker gaat uit zien. Nu knabbelen jullie niet aan blaadjes van bomen, maar als jullie gaan wandelen of fietsen in het bos is het wel zo leuk als het ook een mooi bos is en niet zo'n saaie denne-akker.

Zo zie je dat de mens voortdurend bezig is zijn, maar ook onze, leefomgeving te veranderen. De mens is zich daarbij lang niet altijd bewust dat wat hij voor zichzelf goed vindt niet altijd goed is voor de planten en dieren. Die verandering van het bos is voor ons dan wel goed, maar het uitgangspunt zal toch zeker niet het edelhert zijn geweest, maar veel meer hoe kan ik met zo min mogelijk kosten zo

... en wij edelherten maar opdraven voor al die wildkansels ...

Foto: Frank

veel mogelijk geld uit mijn bos halen. Het edelhert komt dan pas op de zoveelste plaats. Maar het plannen en aanleggen van industrieterreinen, nieuwe autowegen, nieuwe woonwijken e.d. zijn voor ons heel slechte zaken.

Altijd wat anders

Nog iets waar we op moeten letten is het volgende. Er zijn plannen om de bekendheid van de Veluwe wat op te poetsen. De Veluwe heeft volgens sommigen de naam van saai, kleurloos, oud, grijs en achterlijk te zijn. Een gebied waar alleen maar ouderen komen met vakantie en waar eigenlijk niets gebeurt. En dus schijnt er een project te zijn dat heet "De Veluwe anders". De Veluwe moet snel en flitsend worden, het moet een verkoopproduct worden, met bos en natuur als belangrijkste elementen. Nou, ik zie het al gebeuren. We zijn als edelherten al een attractie voor heel veel mensen, maar dat moet dan wellicht nog verder worden uitgebouwd. Overal wildkansels en dan worden er schema's gemaakt wie en hoe laat bij welke wildkansel moeten komen opdraven om zijn kunstjes te vertonen. Of mensen kunnen met lasergeweren op de hertenjacht om het spannend te maken en kalveren worden verplicht om langs druk bereiden fietspaden te gaan liggen zodat ze "ontdekt" kunnen worden door de bezoekers. Nee, dank je wel. Laat de Veluwe maar zoals hij is. Het is vaak al veel te druk voor ons. Alsjeblieft geen poespas erbij.

Ik laat het hier verder bij, geniet van jullie grote vakantie, en tot schrijfs,

Dag! En een poot
van jullie
Huib

“Ballonvaren boven natuurgebieden niet onder 300 m.!”

● **NATUURBEHEERDERS IN ACTIE TEGEN “DENNESCHEERDERS”**

door D.A.C. van den Hoorn

Eind maart heeft in het Museum voor Wildbeheer in kasteel Doorwerth een uitgebreide discussie plaats gehad over het probleem van de te laag varen-de heteluchtballonnen die onder het wild een grote paniek veroorzaken. Aan de discussie namen deel terreinbeheerders en toezichhouders, politie, luchtvaartpolitie, de Kon. Ned. Vereniging voor Luchtvaart (ballonvaarders) en de Vereniging tot Behoud van het Veluws Hert die vorig jaar het euvel van de laagvaarders in de publiciteit heeft gebracht.

Tijdens de uren lange besprekingen bleek wel dat het heel moeilijk zal zijn binnen het wettelijk kader de Veluwe dierenwereld te vrijwaren van paniek veroorzaakt door de branders van de laagvaarders.

“Vrij spel”

Buiten de bebouwde kom mogen ballonnen dalen tot 150 meter, een vaarhoogte die veel te laag is boven wildrijke natuurgebieden, zo was de algemene opinie van de aan de bespreking deelnemende terreinbeheerders en toezichhouders.

Voor een landing gelden bijzonder weinig restricties: deze mogen niet geschieden binnen de bebouwde kom en niet op wegen. Na de landing is de grondeigenaar verplicht toe te staan dat de ballon kan worden verwijderd.

Dit leidt meermalen tot problemen met de volgwagens. De grondeigenaar kan echter de auto van de volgploeg op zijn grond weigeren. Proces-verbaal kan worden opgemaakt als de volgauto bijvoorbeeld een rustgebied voor het wild inrijdt.

Een wettelijke wijziging van bijvoorbeeld de minimale vaarhoogte boven natuurgebieden terugbrengen van 150 meter tot 300 meter (zoals boven de bebouwde kom) zou, indien deze er al zou komen, jaren op zich laten wachten.

“Boven 300 meter”

Als uitvloeisel van de bespreking in Doorwerth hebben enkele terreinbeheerders en het “Veluws Hert” de problemen doorgenomen met de politieregio Gelderland Midden, district West-Veluwe/Vallei te Ede.

Als resultaat van deze bespreking zullen de grote terreinbeheerders op de Veluwe, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Gelders Landschap, gemeente Ede, Nationaal Park de Hoge Veluwe en de Kon. Houtvesterij op topografische kaarten aangeven boven welke natuurgebieden laagvarende ballonnen niet gewenst zijn evenmin als landende ballonnen.

Verzocht zal worden boven deze gebieden een minimum vaarhoogte van 300 meter aan te houden. Ook zal de KNVvL worden verzocht er bij de ballonvaarders op aan te dringen boven de Veluwe uitsluitend van de minder lawaai makende z.g. veebranders gebruik te maken.

Help mee

U kunt meehelpen om het euvel van de laagvliegers boven de Veluwe natuurgebieden de kop in te drukken door bij het constateren van een MOGELIJKE overtreding contact op te nemen met de Luchtvaartpolitie op Schiphol.

Als u een mogelijke overtreding constateert:

- Probeer dan de registratieletters van de ballon (PH- en 3 letters) op te nemen
- Als dit niet mogelijk is neem dan de reclame en/of het kleurenschema van de ballon op
- Schat de vaarhoogte aan de hand van objecten in de buurt (bomen enz.)
- Maak indien mogelijk een foto
- Kijk of de ballon in de buurt landt
- Noteer ook de vaarrichting van de ballon
- Vermeldt tevens datum en uur, evenals de plaats waarboven de ballon zich bevindt c.q. landt

Tenslotte als voorbeeld een recent geval:

- Ballonregistratietekens: PH - CBV
- Geen reclame; blauwgrijze banen, horizontaal
- Hoogte onder de 100 meter
- Geen foto
- Landing niet bekend
- Vaarrichting: Zuidwest - Noordoost
- 29 april 1994 - 07.50 uur
- Plaats: Zuidelijke wildbaan van het Kroondomein en het dorp Hoog Soeren

Voor meldingen (en vragen) kunt u altijd schrijven naar of bellen met:

Luchtvaartpolitie, postbus 75147, 1117 ZR Schiphol,
telefoon 020 502 5693
telefax 020 502 5699

Aan de hand van de verzamelde meldingen kan de Luchtvaartpolitie de echte laagvaarders en de "schijnlanders", de ballonnen die keer op keer worden gemeld als "dennescheerders", wettelijk aanpakken. En dat is nu juist waar het om gaat: deze laagvaarders zijn het die onze Veluwe fauna telkens weer in ernstige paniek brengen.

... en landt de koekoek plotseling op een dode tak van een berk.

Foto: Jan Zweers

Van daaraf maakt hij voortdurend duikvluchten naar insecten in de omringende heide, en op ons voetpad naar rupsen, die we steeds lopend hadden moeten ontwijken.

Aan mijn schouder hangt mijn - op het laatste moment nog meegegriste - oude fotogeweet met het voorhistorische 400 mm. Telemegor-objectief. Een nostalgisch relict uit lang vervlogen tijden, voorzien van een toendertijd door mijzelf aangepaste geweerhol van een oude karabijn uit de eerste wereldoorlog.

Drie van ons groepje van vier blijven staan terwijl ik met het fotogeweet in de aanslag zo onopvallend mogelijk maar zonder dekking het paadje afloop om zo dicht mogelijk bij de vogel te komen en hem intussen telepatisch probeer in te seinen dat ik volstrekt onzichtbaar ben!

Toch strijkt de vogel enige malen af, maar één keer landt hij weer op de juiste plaats, houdt het even uit en geeft mij tijd om snel enkele opnamen te maken.

Geén sperwer, géén wespendif, maar een koekoek!

En die had ik nog niet eerder van zo dichtbij kunnen waarnemen, laat staan fotograferen. Hier is-ie dan: *Cuculus canorus*.

Hij heeft z'n naam niet geroepen. Met die welbekende roep, dat eeuwenoud acoustisch symbool van zwoele zomeravonden geurend naar warme regen en in bladstilte verdwenen onweer, is trouwens iets merkwaardigs aan de hand. De eerste "koe" van "koekoek" verhoudt zich n.l. tot de tweede "koek" altijd als een quint tot een terts uit een majeur-accoord. Bijvoorbeeld bij het C-groot accoord (C - E - G) als een G tot de daar onder liggende E.

Controleer het maar op het klavier: koekoek: G - E .....

Veel plezier.

DE OUWE SCHUURE

VIERHOUTEN

**EXPOSITIE ONDERDUIKERSKAMP 1940-1945
"HET VERSCHOLEN DORP"**

*

**EXPOSITIE FOTO'S
OUD-VIERHOUTEN**

*

**VERENIGING TOT BEHOUD
VAN HET VELUWS HERT**

*

NATUURFOTO'S

*

SNUISTERIJEN-WINKELTJE

Openingstijden van 1 april tot 1 november:

di. t/m vr. 14.00 - 17.00 uur

za. 12.00 - 17.00 uur

Tevens open:

De maandagen in juli en augustus vanaf 14.00 uur.

**Wilt u met een groep op zondag of in de periode van 1-11 tot 1-4
komen dan is dit mogelijk, alleen na telefonische afspraak**

**De Ouwe Schuure, Elspeterbosweg 33,
8076 RA VIERHOUTEN. Tel. 05771 - 1264**